

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ח

פרשת אמור

א. בכור שור

פרק כג, פסוקים ד'-טו:

כג (ד) אלה מועדי ה'. לפי שבמועדים איכא קרבנות ומוספין שהכהנים מקריבין כתובין הכא גבי תורת כהנים, ומשום הכי קאמר "והקרכתם אשה לה"¹, ומיהו המוספין לא נתפרשו אלא בפרשת פינחס².

(י) והבאתם את עומר ראשית קצירכם. שאין דרך ארץ שתאכלו מן חדש עד שתביאו ממנו דורון לפני הקן[ב"ה]³; ומן השעורים היה בא, דכתיב ביה: "אביב"⁴, וכתיב במצרים: "כי השעורה אביב"⁵, מה להלן שעורים אף כאן שעורים⁶. עומר, עשירית האיפה⁷, ודרך עומר אחד שתצא ממנו עשירית האיפה, ולפיכך אותה מידה עומר.

(יא) והניף. כאדם שמדרין לפני המלך שנוטל על כפיו ומדרין, ואמרו רבותינו שמוליך ומביא מעלה ומוריד כדי להניא רוחות רעות וגשמים וטללים רעים⁸. ממחרת השבת. ממחרת יום טוב של פסח, כמו שפירשו רבותינו בפרק ר' ישמעאל במנחות⁹, ולכך נאמר למעלה: "שבעת ימים מצות תאכלו"¹⁰, ובמקום אחר: "ששת ימים"¹¹, שבעה מן הישן וששה אף מן החדש¹², אבל ביום ראשון של פסח אינו יכול לעשות מצות מן החדש.

(יג) ומנחתו שני עשרונים. אמרו רבותינו: יצא כבש זה מכלל כל הכבשים שאין לך כבש בתורה שמנחתו אלא עשרון וזה שני עשרונים¹³. ונראה לפי הפשט, כי אחד מאילו שני עשרונים הוא העומר שהוא עשרון, והוא בא עם זה הכבש, והעשרון השני הוא עשרון הראוי למנחתו, תדע, שהרי אינו מוסיף בנסך כי אם רביעית ההין כמו לשאר כבשים¹⁴, שאם בא להוסיף למנחה שני עשרונים כמו לאיל, היה לו להוסיף נסך, להביא שלישית ההין יין כמו לאיל. אלא אחד עשרון העומר, שבא להתיר החדש. ויש לומר שלכך כפל מנחתו של כבש זה, לפי שהוא תחילת הקציר והוא סימן ברכה לתבואות שיכפלו וירבו.

(יד) את קרבן אלהיכם. העומר, דהכבש אינו מעכב החדש, דנאמרה למעלה הבאה; "והבאתם את עומר"¹⁵, ונאמרה כאן הבאה: "עד הביאכם את קרבן", מה להלן עומר אף כאן עומר¹⁶.

(טו) וספרתם לכם ממחרת השבת. יום טוב, כמו למעלה¹⁷. שבע שבתות. וכתיב: "תספרו חמשים יום"¹⁸, דמצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי¹⁹.

אלו

1. מהו הקושי פרגנו מולא פסוק הראשון ומה מצנהו?
2. איך פרגנו מביין את פסוק י"ד?
3. מה מטרת ההנפה?
4. מה שישה ימים ומה שבעה ימים?
5. מה הפציה המתעוררת בפסוק י"ד ואיך פרגנו מספירה?
6. מה חידושו בפארו את פסוק י"ד?
7. מה מקפיד פרגנו לחזור ולומר בפארו את פסוק ט"ו?

— שאדם מוסר את עצמו לשמים — מצוי בלב הנכרי. אך אין הוא מכיר את הרעיון המיוחד לישראל, הבא לידי ביטוי בקרבן שלמים: כי גם הנאות החיים מתוך שמחה של מצוה — גם בהן ודווקא בהן יש משום עבודת ה'. וכבר הערנו בהזדמנויות רבות על הבדל זה שבין היהדות לאליליות — מבחינת השקפת החיים והרעיון האלוהי (ראה לעיל עמ' מא).

לכל-נדריהם ולכל-נדבותם (ראה פי' לעיל ז, טז). הלכות מומי-הקרבנות מבוארות כאן בפרוטרוט ביחס לקרבנות נדבה — קל וחומר שהן נוהגות בקרבנות חובה. אין אדם מקריב נדבה, משום שהתירש על כה במילוי חובתו; ולא משום כך הוא נדרש לזכור, שיש להתמסר לחובה בכל תמימות החיים; אלא קרבנו מבטא את ההתמסרות לרצון ה', שרק היא המזכה בקירבת ה'. אולם רק מסירות הנפש בכל "תמימות" החיים הולמת את הביטוי של דרישה אלוהית זו; והיא מקבילה במישרין לאחדות ה': ייחוד החיים בשלמותם — לאל היחיד והמיוחד (ראה פי' לעיל א, ג).

(יח) בפרק הקודם (פסוקים טז-כד) נאמר, ש"התמימות הגופנית" של הכהן היא התנאי לכושרו לעבוד עבודה. כאן מתבארת הלכה מקבילה: תמימות היא גם תנאי לכשרות הקרבן. עיקרו של דין זה כבר נאמר בפרקים הראשונים על הקרבנות; שהרי נאמר שם דרך כלל, שקרבן חייב להיות תמים; ואילו כאן מתבאר דין זה בפרוטרוט. כבר הסברנו לעיל א, ג את משמעות הדברים האמורים כאן, ועיין עליהם שם.

איש איש — "לרבות את העכו"ם שנודרים נדרים ונדבות כישראל" (מנחות עג ע"ב). דין זה כלול מאליו גם להלן בפסוק כה; שהרי נאסר לנו שם לקבל קרבן בעל מום מיד בן נכר. אכן מזבה אלוהי ישראל מוכן לקבל את קרבנו של כל אדם; ודבר זה רמוז כבר בפתיחה להלכות הקרבנות: "אדם כי יקרב" (לעיל א, ב; וראה פי' שם). הרשות הנתונה לנכרים להקריב קרבן נדבה רמוזה כאן בקרבן עולה; ללמדנו, שקרבנו של נכרי ראוי רק לעולה: "אשר יקריבו לה' לעולה, אין לי אלא לבו לשמים" (שם); והרעיון היסודי של הקרבנות

פסוק

1. כרש"י מפי' מהקפ"ה בין תמימות הקרבן לתמימות הכהן, מה הרעיון שלו מכך?
2. מותר לקבל קרבן מכו' אק הוא יוכל להיות רק קרבן עולה, אק כרש"י מפי' זאת?
3. מה מט"א קרבן נדבה?

* * *

ג. ספר החינוך .

פרק כג' פסוק ה':

רצח. שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של פסח

שלא נעשה מלאכה ביום ראשון של סג-הפסח, שהוא יום המשה עשה בנין, שנאמר ביום הראשון מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו. וקבר הנהיר של זה הנקטוב בסדר, בא אל-פרעה" (שמות יב טו) בצווי סג-הפסח, שנאמר שם, "כל-מלאכה לא-נעשה בהם"; וזה המקרא הביא הרמב"ם וקרונו לברכה במגן; אצל אני קמתי זה האחר, כדי שיהיו המוצדות סדורים בסדר אחר, ונכל עולה לענין אחר. ונאמר הנקטוב כאן, מלאכת עבודה ולא אמר, כל-מלאכה, לפי שצרכי אכל נפש התרו לעשות ביום טוב, כמו שקא בנקטוב במקום אחר

(שמות)

יב טו): אף אשר נאכל לקל-נפש הוא לבדו נעשה לכם, וזהו פרוש, מלאכת עבודה, כלומר: מלאכה שאינה לצורך אכל נפש.

משרשי המצוה, כדי שיוקרו וישקאל הנסים הגדולים שצפשה השם להם ולאבותיהם ויבדו כם ויודיעום לבניהם ולבני בניהם; פי מתוך השביתה מצסקי העולם, יהיו פנויים לעסק בנה; שאלו היו מתרין במלאכה, נאפלו במלאכה קלה. הנה כל-אחד ואחד פונה לעסקו, וקבוד הרגל ישבח מפי עוללים גם מפי הגדולים; ועוד יש תועלות רבות בשביתה, שמקצצין כל-העם בקמתי קנסיות וקמתי מדרשות לשמם דברי ספר, וקאשי העם וקריכום וילמדום דעת; וקצין מה-שאקרו וקרונו לברכה (מגלה לב א): משה תקן להם לישראל שיהיו דורשין בהלכות הפסח — בפסח, והלכות צערת — בצערת, [והלכות סג (= סוכה) — בק"ג].

פסוק

1. אינה מצוה מוצא כרש"י מצוה זו כאן ומה מצוה?
2. מה חשב לו להדגיש זאת?
3. כרש"י מצוה כאן את הנימוקים לכלל מצוות החיים, אק מצוה במיוחד את פסח, אק ולמה?
4. תועלת ההתקבנות מטרחה חוררת מפסח וכו' אף את כל המוצרים, מה?

ד. מלאכת מחשבת.
פרק כד' פסוק טו':

איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חסאו, ונוקב שם ה' מות יומת:
עלינו להתעורר ולתמוה למה חלק הכחוב מאמרו כי יקלל אלהיו ונוקב שם ה' ומדוע כהב אלהיו לנסתר ולא אמר ככה ונוקב שם אלהיו? ואף גם זאת בקללה ונשא חטאו ולא פירש ענשו ונוקב פירש מות יומת? ואמרת כי אני מבלי שאכין להזיח הכדרש בדינים. כי בא ללמד גדול עונש המקלל שם ה' והנראה מן הפשט שמקלל יותר מנוקב אשר איננו כי אם מפרש והיא העזת פנים וקלות ראש כלפי מעלה לפרש ולבאר שמו יתברך. אמנם המקלל הוא חייב לו וסוגא את מי שאמר והיה העולם. לכן כהב בזה שלא נחשוב שאלהים חיים ומלך עולם הוא לדמיון אלהי הגוים כי לא כזורנו זורם וכיותר ראוי להזהר בשמו הגדול. כי כל איש איש אשר לא מבני ישראל שיקלל אלהיו ויאור אותו בפיו ובשפתיו ונשא חטאו כלומר חטאו קל מנשוא ונקל הוא נשוי פשע כסוי חטאה כי אזנים להם ולא ישמעו. אולם לא כן ה' כי לא לבד לקללו ח'ו שאין חרופה למכסו אלא אף הנוקב שם ה' שלא חטא אלא במעוט יראה וכבוד חייב מיטה ומות יומת:

אלות

1. *elpe* אלות שנות מקשה פרשנו בתחילת דבריו התוכף להסבירן?
2. פרשנו אחזק את הצנין בין יהודים לבין אר האמות, מה הוא קובץ וזמה?
3. מה בדיוק ההבדל לדעתו בין שני הפאזיות כלפי יהודים וזמה?

* * *

ה. רמב"ם.

פרק כב' פסוק כז': כ"ב, כ"ז

"שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמור"

צוה שיהו כל הקרבנות תמימים במיטב מצבם, כדי שלא יבוא מכך זלזול בקרבן ויקלו במה שקרב לשמו ית'; וכן מטעם זה הזהיר מלהקריב כל שלא שלמו לו שבעה ימים מחמת גריעותו במינו ומאיסותו, לפי שהוא כנפל (והוא הטעם לאיסור אתנן זונה ומחיר כלב מחמת שני אלה).

מ"ג ג', מ"ו

אלות:

1. מה הם שני הטעמים שבגללם אסור להקריב בצל חי בשבטת ימיו הראשונים?
2. איך יתכן שאלה עם הנימוקים לשני איסורים כה שונים?
3. מה הרציון בכל זה?

* * *